

Kralina Hoboth Katalin

Pályaválasztás és munkaerőpiac¹

A szakemberek, különböző felmérések és a média is gyakran foglalkozik a felsőoktatás helyzetével, a képzési és munkaerő-piaci érvényesülési lehetőségekkel. E téma szülőikben, diákokban óhatatlanul felveti a pályaválasztás kérdését: Mely szakirányt válasszuk? Hogyan lehetünk sikeresek a munkaerőpiacon?

A demográfiai adatokat és a munkaerő-piaci elvárásokat figyelembe véve kétféle problémával találkozunk szemben magunkat. Egyrészt a munkaerőpiac néhány területe annak ellenére szakemberhiányról számol be, hogy az iskoláztatás általánosan elérhetővé vált és nőtt Szlovákia felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosainak az aránya. Másrészt diplomás álláskeresők elhelyezkedési nehézségeinek is tanúi lehetünk. Míg 1950-ben az ország lakosságának 0,39%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, addig az 1991-es népszámlálási adatok alapján ez az arány 5,8%, 2001-ben 7,1% (MA szint) és 2011-ben 10,8% volt, bár Szlovákia egyes régiói között eltérések figyelhetők meg (Gurnák–Krizaj–Lauko 2009: 72–73, *Obyvateľstvo v Slovenskej republike a krajoch SR*). A felsőfokú végzettséggel rendelkezők viszonylag könnyen elhelyezkednek, a munkaügyi hivatalban nyilvántartott frissdiplomások többsége néhány hónapon belül talál munkát, bár a korábbi

évekkel összehasonlítva a munkakeresés számukra is nehezebb: gyakran nem az általuk tanult szakterületen helyezkednek el, vagy olyan pozícióban dolgoznak, melynek betöltéséhez alacsonyabb végzettség is elegendő (Zvalová–Srnánková–Hrušovská 2007: 26, 39, 52).

A munkakeresés során meghatározó tényező, hogy mely szakterületek számítanak attraktívnak a munkáltatók körében. A diákok, hallgatók részéről a társadalomtudományi szakok iránti érdeklődés növekvő, míg a műszaki tudományok iránti csökkenő tendenciát mutat. Társadalomtudományi szakon 1990-ben a hallgatók 33,9%-a, 2007-ben 55%-a végzett, 2020-ra a végzősök aránya elérheti a 60,5%-ot. Műszaki szakokon 1990-ben a hallgatók 46,4%-a, 2007-ben 23,2%-a végzett, 2020-ra az arány 19,5% lehet (Zvalová–Srnánková–Hrušovská–Rais–Šulanová 2008: 20–22).

Ez a tendencia egy nyugat-szlovákiai magyar tannyelvű gimnázium végzőseinek a pályaválasztásában is megfigyelhető: 1999–2004 között a diákok a legnagyobb érdeklődést a társadalomtudományi szakok iránt tanúsították, melyet a közgazdaságtan követ. Azonban alacsony érdeklődés jellemzi az orvosi, gépészeti, mezőgazdasági, gyógyszerészeti és jogi területeket, melyen szakoknál az egy-egy tanévben megfigyelhe-

tő emelkedést követően az adott szakra jelentkezők aránya csökkent. A legnagyobb csökkenés a természettudományi szakokkal kapcsolatban következett be. A vegyészeti és élelmiszeripar terén némi növekedés, az informatikai és villamosmérnöki szakirányoknál csökkenés tapasztalható.

A Manpower munkaerő közvetítő szervezet által végzett felmérés arról számol be, hogy a demográfiai változások következményeként a közeljövőben szakemberhiány, ill. a képzett szakemberek iránti megnövekedett kereslet lesz megfigyelhető (Stúdia Manpower 1, 8). A szervezet 2008-ban 32 ország több mint 42500 munkáltatójától kapott adatok alapján állította össze a legkeresettebb pozíciók listáját, melyen az első tíz helyen a kézműves/kisiparos, területi képviselő, menedzser, építészetben dolgozó szakmunkás, titkárnő/asszisztens, sofőr, könyvelő és pénzügyi szakember, valamint IT specialista szerepel (Stúdia Manpower 27).

Az egyik legismertebb szlovákiai álláshirdető portálon 2015. július 21-én 11090 állás volt meghirdetve, melyek közül a legtöbb ajánlat a kereskedelem, IT, gyártás, menedzsment, gépészet, adminisztráció, ökonómia-könyvvitel, ill. logisztika területét érintette (www.profesia.sk).

¹ Ezúton mondok köszönetet a felmérést segítő tanároknak.

Szlovákiában tehát jelenleg ezen ágazatok képviselői iránt figyelhető meg kereslet. A diákok által előnyben részesített szakok azonban nem mindig követik a munkaerő-piaci trendeket.

Egy nyugat- és egy közép-szlovákiai magyar tannyelvű gimnáziumban végzett felmérés eltérő eredményeket mutat arra vonatkozóan, hogy a jelenleg negyedik évfolyamos diákok milyen területen szeretnék folytatni tanulmányaikat. A megkérdezett diákok (összesen 108 adatközlő) szinte mindegyike szeretne tovább tanulni. Ezen szándékukat főként azzal indokolták, hogy felsőfokú végzettséggel nagyobb eséllyel indulnak majd a munkaerő-piacon, jobban tudnak érvényesülni. A nyugat-szlovákiai adatközlők (összesen 75) többsége a társadalomtudományok iránt érdeklődik, válaszaikban a tanári, ill. tolmács-fordítói szakirányok domináltak. Ezzel szemben a közép-szlovákiai adatközlők (összesen 33) többsége műszaki szakirányt választ, ők elsősorban a gépészet és informatika iránt érdeklődnek. A válaszok közti különbség összefügghet a diákok lakhelyéhez közelebb található egyetemek nyújtotta képzési programokkal.

A sikeres munkaerő-piaci érvényesüléshez az életpálya kiválasztásán és a szakmai felkészültségen túl egyéb kompetenciák is szükségesek, melyek közül a munkáltatók számára kiemelten fontos a készségek gyors fejlesztésének a képessége, beilleszkedési hajlandóság, rugalmasság, munkamorál, elhivatottság, kritikai szemlélet és nyelvtudás. A munkáltatók szerint a frissdiplomásoknak

sok nehézséget okoz a nemzetközi tapasztalat, vezetői képesség, kezdeti döntéshozatal képességének a hiánya (Czeglédi–Juhász 2015: 103, *Štúdia Manpower* 28).

A felvázolt problémák elkerülése, ill. csökkentése érdekében fontos lenne, ha az oktatási intézmények szorosabb együttműködést építenének ki a munkáltatókkal: a tanulmányi programok kidolgozása során nagyobb figyelmet szentelnének a munkaerőpiac elvárásainak, a képzésben nagyobb hangsúlyt kapna a szakmai gyakorlat és az idegen nyelvek oktatása. Külföldön már az 1990-es évektől megfigyelhető az a tendencia, hogy az egyetemisták a tanulmányaik végzése mellett alkalmilag, részmunkaidőben vagy teljes munkaidőben munkát vállaltak, s ezen kívül az élethosszig tartó tanulás is hangsúlyos szerepet kap (Galasi–Timár–Varga 2001: 75). Részmunkaidős gyakornoki állás révén a hallgatók, diákok szakmai tapasztalatra tehet(né)nek szert. A szakemberhiány elkerülése érdekében fontos lenne továbbá a szakoktatás támogatása, a szakmák presztízsének a növelése is.

Felhasznált szakirodalom

- Czeglédi Csilla–Jugász Tímea 2015. Milyen tényezőket vesznek figyelembe a munkáltatók a pályakezdők alkalmazásánál. In: Lőrincz Ildikó szerk. *XVIII. Apáczai-napok 2014 Tanulmányok. Teóriák, hipotézisek és az igazság viszonya*. Győr. 98–106.
- Galasi Péter–Timár János–Varga Júlia 2001. Pályakezdő diplomások a munkaerő-piacon. In: Semjén András szerk. *Oktatás és munkaerőpiaci érvényesülés*. Budapest. MTA Közgazdaságtudományi Kutatókö-

pont. 73–89. <http://mek.oszk.hu/01500/01543/01543.pdf>

- Gurnák Daniel–Križan František–Lauko Viliam 2009. Lokalizácia vysokých škôl na území Slovenska v časovo-priestorových súvislostiach. In: *Úloha univerzít v regionálnom rozvoji*. Košice. Univerzita P. J. Šafárika. 64–83., http://uniregio.fvs.upjs.sk/pdf/zbornik/Gurnak_Krizan_Lauko.pdf

- Kralina Hoboth Katalin 2015. *Felsőoktatás és munkaerő-piaci érvényesülés Szlovákiában*. A XIX. Apáczai-napok konferencián elhangzott előadás.

- Obyvateľstvo v Slovenskej republike a krajoch SR. Vybrané výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. Štatistický úrad Slovenskej republiky 2012. , <http://www7.statistics.sk/wps/portal/>

- Zvalová Marta–Srnánková Lubomíra–Hrušovská Júlia 2007. *Uplatnenie absolventov vysokých škôl v praxi. I. etapa. Zamestnateľnosť a zamestnanosť absolventov vysokých škôl*. Bratislava. Ústav informácií a prognóz školstva. Oddelenie analýz a prognóz vysokých škôl. http://web.uips.sk/download/vs/Uplatnenie_pre_tlac.pdf

- Zvalová Marta–Srnánková Lubomíra–Hrušovská Júlia–Rais Ivan–Šulanová Mária 2008. *Uplatnenie absolventov vysokých škôl v praxi*. Bratislava. Ústav informácií a prognóz školstva. http://www.uips.sk/sub/uips.sk/images/Vs/absolvent/upatnenie_absolventov_v__na_trhu_prace__vystup_2008.pdf

- Ako sa vysporiadat' s nedostatkom odborníkov 2008. *Štúdia Manpower*. https://candidate.manpower.com/wps/wcm/connect/SKCampus/e92826804c211a1eb3fab1abeefe959/SK_Campus_Ako_sa_vyrovnat_s_nedostatkom_pracovnikov_2008_01.pdf?MOD=AJPERES
- www.profesia.sk